

บทที่ 5

การอภิปรายผลการวิจัย

บทนี้ประกอบไปด้วยการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อศึกษาถึงลักษณะโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเกี่ยวกับการตัดสินใจของคู่สมรสในด้านต่างๆ จำนวน 19 ด้าน เช่น จำนวนบุตร, การออมทรัพย์, การแบ่งมรดก เป็นต้น

1.2 เพื่อศึกษาว่าปัจจัยทางด้านชาติพันธุ์ของครอบครัว, ความต่างกันของอายุของคู่สมรส, ถิ่นที่อยู่หลังการสมรส, ระยะเวลาตั้งครอบครัว, ความต่างกันของระดับการศึกษาของคู่สมรส, ความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพของคู่สมรส, ความต่างกันของรายได้ของคู่สมรส, จำนวนบุตร, ลักษณะของครอบครัว และรูปแบบของครอบครัวมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวทั้งที่ถ่วงน้ำหนักและไม่ถ่วงน้ำหนักอย่างไรบ้าง

1.3 เพื่อพัฒนาตัวแบบเชิงสาเหตุเกี่ยวกับปัจจัยที่กล่าวมาในข้อสองที่มีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัว

2. สมมุติฐาน

2.1 ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัว เมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

2.2 ความต่างกันของอายุของคู่สมรสมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

2.3 ถิ่นที่อยู่หลังการสมรสมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

2.4 ระยะเวลาตั้งครอบครัวมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

2.5 ความต่างกันของระดับการศึกษาของคู่สมรสมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

2.6 ความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพของคู่สมรสมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

2.7 ความต่างกันของรายได้ของคู่สมรสมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

2.8 จำนวนบุตรมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

- 2.9 ลักษณะของครอบครัวมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
- 2.10 รูปแบบของการสมรสมีผลต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
- 2.11 ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีผลต่อความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพของคู่สมรสเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
- 2.12 ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีผลต่อความต่างกันของระดับการศึกษาของคู่สมรสเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
- 2.13 ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีผลต่อความต่างกันของรายได้ของคู่สมรสเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
- 2.14 ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีผลต่อจำนวนบุตรเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
- 2.15 ถิ่นที่อยู่หลังการสมรสมีผลต่อรูปแบบของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
- 2.16 ระยะเวลาการตั้งครอบครัวมีผลต่อลักษณะของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
- 2.17 ความต่างกันของระดับการศึกษาของคู่สมรสมีผลต่อความต่างกันของรายได้ของคู่สมรสเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
- 2.18 ความต่างกันของระดับการศึกษาของคู่สมรสมีผลต่อความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพของคู่สมรสเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
- 2.19 ความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพของคู่สมรสมีผลต่อความต่างกันของรายได้ของคู่สมรสเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ
3. วิธีดำเนินการวิจัย
- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ประชากรในการศึกษาเป็นครอบครัวทั้งหมดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีจำนวน 31,374 ครอบครัว ส่วนกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นจำนวน 250 ครอบครัว
- 3.2 เครื่องมือในการวิจัย
- เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดใช้ผู้สัมภาษณ์
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเข้าไปสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS/PC+ เวอร์ชัน 4.00 เพื่อหาค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเอฟเทสท์ และค่าสหสัมพันธ์ และสมการถดถอยพหุคูณ จากนั้นจึงทำการทดสอบตัวแบบเส้นโค้งที่พัฒนาขึ้นมา

4. ผลการวิจัย

การทดสอบตัวแบบเส้นโยงเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจของครอบครัว เริ่มจากการสร้างตัวแบบเชิงสมมุติฐานโดยอาศัยพื้นฐานทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงทดสอบตัวแบบเส้นโยงเต็มรูปก่อน แล้วจึงนำมาเปรียบเทียบกับตัวแบบเชิงสมมุติฐานที่สร้างขึ้น สุดท้ายก็จะได้ตัวแบบเส้นโยงแต่งใหม่ที่อธิบายโครงสร้างอำนาจของครอบครัวในที่สุด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการทดสอบตัวแบบสองตัวแบบคือ

4.1 ทดสอบตัวแบบเส้นโยงเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจของครอบครัวที่ไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก

4.1.1 ผลการทดสอบพบว่า จากเส้นโยงที่ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ 17 ข้อ นั้น เส้นโยงที่มีนัยสำคัญมี 7 เส้นโยงดังนี้

4.1.1.1 ระยะเวลาตั้งครอบครัว กับ โครงสร้างอำนาจของครอบครัว

4.1.1.2 ความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพระหว่างสามีและภรรยา กับ โครงสร้างอำนาจของครอบครัว

4.1.1.3 ความต่างกันของรายได้ระหว่างสามีและภรรยา กับ โครงสร้างอำนาจของครอบครัว

4.1.1.4 ชาติพันธุ์ของครอบครัว กับ จำนวนบุตร

4.1.1.5 ระยะเวลาตั้งครอบครัว กับ ลักษณะของครอบครัว

4.1.1.6 ความต่างกันของระดับการศึกษาระหว่างสามีและภรรยา กับ ความต่างกันของรายได้ระหว่างสามีและภรรยา

4.1.1.7 ความต่างกันของระดับการศึกษาระหว่างสามีและภรรยา กับ ความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพระหว่างสามีและภรรยา

โดยเส้นโยงทุกเส้นยกเว้นเส้นแรกล้วนสนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ เป็นความสัมพันธ์เชิงบวก ในขณะที่เส้นโยงระหว่างระยะเวลาตั้งครอบครัวกับโครงสร้างอำนาจของครอบครัวกลับมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ผลทางตรงและผลทางอ้อมของตัวแปรอิสระแต่ละตัวต่อตัวแปรตาม สรุปได้ดังนี้

4.1.2.1 ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีผลทางตรงต่อความต่างกันของอายุระหว่างสามีและภรรยา

4.1.2.2 ชาติพันธุ์ของครอบครัว และความต่างกันของอายุระหว่างสามีและภรรยา มีผลทางตรงต่อถิ่นที่อยู่หลังการสมรส นอกจากนี้ชาติพันธุ์ของครอบครัวยังมีผลทางอ้อมต่อถิ่นที่อยู่หลังการสมรส โดยผ่านทางความต่างกันของอายุระหว่างสามีและภรรยาอีกด้วย

4.1.2.3 ความต่างกันของอายุระหว่างสามีและภรรยามีผลทางตรงต่อระยะเวลาตั้งครอบครัว

4.1.2.4 ความต่างกันของอายุระหว่างสามีและภรรยามีผลทางตรงต่อความต่างกันของระดับ

การศึกษาระหว่างสามมีและภรรยา

4.1.2.5 ถิ่นที่อยู่หลังการสมรส และความต่างกันของระดับการศึกษาระหว่างสามมีและภรรยามีผลทางตรงต่อความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพระหว่างสามมีและภรรยา

4.1.2.6 ความต่างกันของอายุระหว่างสามมีและภรรยา และความต่างกันของระดับการศึกษาระหว่างสามมีและภรรยามีผลทางตรงต่อความต่างกันของรายได้ระหว่างสามมีและภรรยา นอกจากนี้ความต่างกันของอายุระหว่างสามมีและภรรยายังมีผลทางอ้อมต่อความต่างกันของรายได้ระหว่างสามมีและภรรยาโดยผ่านทางความต่างกันของระดับการศึกษาระหว่างสามมีและภรรยา

4.1.2.7 ชาติพันธุ์ของครอบครัวและระยะเวลาตั้งครอบครัวมีผลทางตรงต่อจำนวนบุตร นอกจากนี้ชาติพันธุ์ของครอบครัวยังมีผลทางอ้อมต่อจำนวนบุตรโดยผ่านทางความต่างกันของอายุระหว่างสามมีและภรรยา และระยะเวลาตั้งครอบครัว

4.1.2.8 ถิ่นที่อยู่หลังการสมรสและระยะเวลาตั้งครอบครัวมีผลทางตรงต่อลักษณะของครอบครัว

4.1.2.9 ระยะเวลาตั้งครอบครัว, ความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพระหว่างสามมีและภรรยา และ ความต่างกันของรายได้ระหว่างสามมีและภรรยามีผลทางตรงต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัว

4.1.3 ผลการวิเคราะห์ผลของความลวงของตัวแปรแต่ละคู่สรุปได้ดังนี้

4.1.3.1 ความสัมพันธ์ลวงระหว่างถิ่นที่อยู่หลังการสมรสกับความต่างกันของอายุระหว่างสามมีและภรรยาส่วนหนึ่งเกิดจากตัวแปรเฉพาะอย่างคือชาติพันธุ์ของครอบครัว

4.1.3.2 ความสัมพันธ์ลวงระหว่างความต่างกันของรายได้ระหว่างสามมีและภรรยากับความต่างกันของอายุระหว่างสามมีและภรรยาส่วนหนึ่งเกิดจากตัวแปรมาก่อนคือชาติพันธุ์ของครอบครัว

4.1.3.3 ความสัมพันธ์ลวงระหว่างลักษณะของครอบครัวกับระยะเวลาตั้งครอบครัวส่วนหนึ่งเกิดจากตัวแปรภายนอกคือชาติพันธุ์ของครอบครัวในลักษณะของโครงสร้างวี

4.1.3.4 ความสัมพันธ์ลวงระหว่างโครงสร้างอำนาจของครอบครัวกับระยะเวลาตั้งครอบครัวส่วนหนึ่งเกิดจากตัวแปรกตคือชาติพันธุ์ของครอบครัวในลักษณะของโครงสร้างวี

4.1.3.5 ความสัมพันธ์ลวงระหว่างความต่างกันของรายได้ระหว่างสามมีและภรรยากับความต่างกันของระดับการศึกษาระหว่างสามมีและภรรยาส่วนหนึ่งเกิดจากตัวแปรภายนอกคือชาติพันธุ์ของครอบครัว

4.1.3.6 ความสัมพันธ์ลวงระหว่างโครงสร้างอำนาจของครอบครัวกับความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพระหว่างสามมีและภรรยาส่วนหนึ่งเกิดจากตัวแปรภายนอกคือชาติพันธุ์ของครอบครัวในลักษณะโครงสร้างวี

4.2 ทดสอบตัวแบบเส้นโยงเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจของครอบครัวที่ถ่วงน้ำหนัก

4.2.1 ผลการทดสอบสมมติฐานของเส้นโยงต่างๆ นั้นส่วนหนึ่งจะเหมือนกับในกรณีที่ไม่ได้ถ่วงน้ำหนักดังที่กล่าวมา และยังปรากฏเส้นโยงที่มีนัยสำคัญเพิ่มขึ้นอีก 3 เส้นโยงคือ

4.2.1.1 ชาติพันธุ์ของครอบครัว กับ โครงสร้างอำนาจของครอบครัว

4.2.1.2 ถิ่นที่อยู่หลังการสมรส กับ โครงสร้างอำนาจของครอบครัว

4.2.1.3 ลักษณะของครอบครัว กับ โครงสร้างอำนาจของครอบครัว

โดยเส้นโยงที่มีนัยสำคัญนี้ สองเส้นแรกสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ เป็นความสัมพันธ์เชิงบวก ยกเว้นเส้นโยงระหว่างลักษณะของครอบครัวกับโครงสร้างอำนาจของครอบครัวที่มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นโยงเป็นลบ

ส่วนผลการวิเคราะห์ผลทางตรงและผลทางอ้อมเฉพาะตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม สรุปได้ว่าชาติพันธุ์ของครอบครัว, ถิ่นที่อยู่หลังการสมรส, ระยะเวลาตั้งครอบครัว, ความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพระหว่างสามีและภรรยา, ความต่างกันของรายได้ระหว่างสามีและภรรยา และลักษณะของครอบครัวมีผลทางตรงต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัว นอกจากนี้ชาติพันธุ์ของครอบครัวยังส่งผลทางอ้อมต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวโดยผ่านทางตัวแปรอิสระอื่น 11 เส้นโยง ในขณะที่เดียวกันระยะเวลาตั้งครอบครัวก็ส่งผลทางอ้อมต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวโดยผ่านทางลักษณะของครอบครัว และยังรวมถึงถิ่นที่อยู่หลังการสมรสก็ส่งผลทางอ้อมต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเช่นกันโดยผ่านทางความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพระหว่างสามีและภรรยา และลักษณะของครอบครัว

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ผลของความลวงของตัวแปรแต่ละคู่สรุปได้ดังนี้

4.2.2.1 ความสัมพันธ์ลวงระหว่างถิ่นที่อยู่หลังการสมรสกับโครงสร้างอำนาจของครอบครัว ส่วนหนึ่งเกิดจากตัวแปรภาคคือชาติพันธุ์ของครอบครัวในลักษณะโครงสร้างวี

4.2.2.2 ความสัมพันธ์ลวงระหว่างระยะเวลาตั้งครอบครัวกับโครงสร้างอำนาจของครอบครัว ส่วนหนึ่งเกิดจากตัวแปรภายนอกคือชาติพันธุ์ของครอบครัวในลักษณะโครงสร้างวี

4.2.2.3 ความสัมพันธ์ลวงระหว่างความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพระหว่างสามีและภรรยา กับโครงสร้างอำนาจของครอบครัวส่วนหนึ่งเกิดจากตัวแปรภายนอกคือชาติพันธุ์ของครอบครัวในลักษณะโครงสร้างวี

4.2.2.4 ความสัมพันธ์ลวงระหว่างลักษณะของครอบครัวกับโครงสร้างอำนาจของครอบครัว ส่วนหนึ่งเกิดจากตัวแปรภาคคือชาติพันธุ์ของครอบครัวในลักษณะของโครงสร้างวี

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยเริ่มจากการเปรียบเทียบสมมุติฐานแต่ละข้อระหว่างตัวแบบที่ถ่วงน้ำหนัก และไม่ได้ถ่วงน้ำหนักซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ให้ผลลัพธ์เหมือนกัน แต่มีที่ต่างกันอยู่สามสมมุติฐานดังนี้

- ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

- ถิ่นที่อยู่หลังการสมรสมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ๆ

- ลักษณะของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

โดยสมมุติฐานทั้งสามข้อนี้ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในตัวแบบที่ไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก แต่กลับพบ นัยสำคัญทางสถิติในตัวแบบที่ถ่วงน้ำหนัก เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะในตัวแบบที่ถ่วงน้ำหนักผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับประเด็นคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจในครอบครัวไม่เท่ากัน โดยขึ้นอยู่กับทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง ที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผลการวิจัยในตาราง 12 ที่ผ่านมามีได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าโครงสร้างอำนาจของครอบครัวที่ถ่วงน้ำหนักนั้นมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (6.0) มากกว่าในกรณีของโครงสร้างอำนาจที่ไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก (4.2) นั่นคือ ข้อมูลตัวอย่างโครงสร้างอำนาจของครอบครัวที่ถ่วงน้ำหนักนั้นมีความหลากหลายสูง ซึ่งช่วยลดการบิดเบือนความสมดุลของอำนาจในครอบครัวเนื่องจากการตอบแบบสอบถามจากสามีหรือภรรยาเพียงฝ่ายเดียว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงยึดผลการวิจัยในตัวแบบที่ถ่วงน้ำหนักเป็นหลักให้สอดคล้องกับ แนวความคิดของไพรัช-บอนแฮม (Price-Bonham, 1976 : 629-640) ที่ว่าด้วยการถ่วงน้ำหนักความสำคัญ ของข้อคำถาม ซึ่งการอภิปรายผลตามสมมุติฐานที่พบนัยสำคัญทางสถิติแต่ละข้อมีดังนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างอำนาจของครอบครัว เมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

ผลการวิจัยพบว่า ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางศาสนาของแต่ละชาติพันธุ์ กล่าวคือในครอบครัวชาวไทยมุสลิมโครงสร้างอำนาจของครอบครัวจะตกอยู่กับฝ่ายสามีเป็นหลัก และทำให้สามีมีฐานะเหนือกว่าภรรยา (ฉวีวรรณ วรณประเสริฐ, 2534 : 5,16) ดังปรากฏในอัลกุรอานบทหนึ่งทีกล่าวว่า “ผู้ชายเป็นผู้ปกครองเลี้ยงดูผู้หญิง โดยที่อัลลอฮ์ได้ทรงโปรดปรานให้บางคนในหมู่พวกเขาเหนือกว่าอีกบางคน” ส่วนในครอบครัวชาวไทยพุทธอำนาจระหว่างสามีและภรรยาจะเท่าเทียมกันและมีแนวโน้มที่ให้อำนาจแก่ภรรยาเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะครอบครัวชาวไทยพุทธได้ยึดหลักพุทธจริยธรรมและมฆคลสูตร

ในประการที่ 13 ที่ว่าด้วยการสงเคราะห์ภรรยาซึ่งเป็นการยึดเหนี่ยวน้ำใจกันระหว่างสามีและภรรยาเป็นสำคัญ (ทวี ผลสมภพ, 2531 : 223-224) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่เน้นแนวความคิดสตรีนิยมที่มองว่าบรรทัดฐานทางสังคมเช่น ศาสนา ซาติพันธุ์ ฯลฯ ได้เป็นตัวกำหนดให้เพศชายเป็นใหญ่เหนือเพศหญิง เช่นงานวิจัยของพอร์เตอร์ (Porter, 1995 : 1555-A) ที่ศึกษาเรื่อง "สภาวะความรุนแรงภายในครอบครัว" (The dilemma of domestic violence) โดยความรุนแรงที่ว่านี้เป็นการใช้ความรุนแรงของสามีต่อภรรยาและลูกๆ พอร์เตอร์กล่าวว่าความรุนแรงภายในครอบครัวนี้มักจะมองกันว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละครอบครัวทำให้ชุมชนและสถาบันทางศาสนาไม่สามารถเข้าไปแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ซึ่งการที่สามีใช้ความรุนแรงนี้มีสาเหตุมาจากการที่สังคมและสถาบันทางศาสนาได้สร้างบรรทัดฐานให้ผู้ชายเป็นใหญ่และได้จัดช่วงชั้นของอำนาจให้ฝ่ายชายเหนือกว่าขึ้นมา และงานวิจัยของคอลลัม-สวาน (Cullum-Swan, 1995 : 3994-A) ที่ชื่อ "ผู้ถูกกดขี่: ลักษณะระบบของการกดขี่สตรี" (The invaded self : Systemic aspects of female subordination (Volumes 1 and 2)) ซึ่งเขามองว่าแม้การย้ายหรือทำร้ายสตรีจะเป็นสิ่งที่เลวร้ายแต่โครงสร้างสังคมแบบที่ผู้ชายเป็นใหญ่กลับสร้างความชอบธรรมให้กับเรื่องดังกล่าว โดยผ่านทางโครงสร้างของ (1) วิธีการผลิต (2) งานที่ถือว่าเป็นงานทางเศรษฐกิจ (3) ความสัมพันธ์กับรัฐ (4) ความสัมพันธ์ทางเพศ (5) ความรุนแรงของบุรุษเพศ และ (6) สถาบันทางวัฒนธรรมนับตั้งแต่สถาบันทางศาสนา, ครอบครัว, สาธารณสุข และสถาบันกฎหมาย รวมถึงงานวิจัยของทิเชเนอร์ (Tichenor, 1996 : 1338-A) ที่ชื่อ "ครอบครัวต่างระดับ : การประเมินความสำคัญเชิงเปรียบเทียบของเพศ, สถานภาพ และโครงสร้างของรายได้ในบริบทโครงสร้างอำนาจของคู่สมรส" (Cross-class families : Assessing the relative importance of the gender, status and income structure in the realm of marital power) ซึ่งทดสอบทฤษฎีการแลกเปลี่ยน, ทฤษฎีการ และมุมมองเศรษฐศาสตร์ครัวเรือนแนวใหม่ (new home economics perspective) พบว่าทฤษฎีการของสตรีไม่สำคัญเท่าบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดให้ฝ่ายชายเหนือกว่าฝ่ายหญิง และภรรยาจะมีอำนาจมากกว่าสามีต่อเมื่อเธอสามารถควบคุมเงินส่วนเกินของครอบครัว (the family's surplus money) เอาไว้ได้

สมมุติฐานข้อที่ 2 ถิ่นที่อยู่หลังการสมรสมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

ผลการวิจัยพบว่า ถิ่นที่อยู่หลังการสมรสมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ยศ สันตสมบัติ (2537 : 112-114) และรอสส์ (Ross, 1994 : 368) ที่ว่าแบบแผนที่อยู่อาศัยภายหลังการสมรสมีผลอย่างสูงต่อสถานภาพและอำนาจของฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงที่เป็นฝ่ายย้ายเข้ามา นั่นคือถ้าฝ่ายชายไปอยู่อาศัยในชุมชนของฝ่ายหญิงอำนาจในครอบครัวของฝ่ายหญิงก็จะมีมากกว่าฝ่ายชาย และฝ่ายหญิงจะมีอำนาจมากยิ่งขึ้นถ้า

ฝ่ายชายมาอยู่ในบ้านของฝ่ายหญิงโดยตรง ในทางกลับกันถ้าฝ่ายหญิงมาอยู่ในชุมชนของฝ่ายชาย อำนาจในครอบครัวก็จะตกเป็นของฝ่ายชายเช่นกันและอำนาจของฝ่ายชายก็จะยิ่งมากขึ้นถ้าฝ่ายหญิงมาอยู่ในบ้านของฝ่ายชายโดยตรง ซึ่งผิดกับการที่คู่สมรสไปตั้งถิ่นฐานแห่งใหม่หรืออยู่ในชุมชนที่เป็นที่อาศัยของญาติทั้งสองฝ่ายซึ่งอำนาจของสามีและภรรยาจะเท่าเทียมกัน

สมมุติฐานข้อที่ 3 ระยะเวลาตั้งครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

ผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลาตั้งครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงผกผันต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และยังขัดแย้งกับผลการวิจัยของสวนดุสิต-กรวิโกพล (บุญสะบัด 2538 : 39-48) ที่ได้เปรียบเทียบชีวิตหลังการแต่งงานของแม่บ้านไทยด้วยคำว่า "เจ้าหญิง" กับ "นางทาส" ซึ่งพบว่าแม่บ้านส่วนใหญ่ที่มีอายุมากกว่า 40 ปี รู้สึกว่าชีวิตตนมีช่วงเวลาเป็นนางทาสมากกว่าเจ้าหญิง นั่นคือมองว่ายังมีระยะเวลาตั้งครอบครัวนานอำนาจก็จะตกอยู่กับสามีมากขึ้นกว่าเดิมเปรียบเทียบเหมือนนางทาสที่ต้องถูกกดขี่และเอาเปรียบอยู่ตลอดเวลา โดยการที่ผลการวิจัยได้ข้อสรุปที่ตรงกันข้ามกับผลการศึกษาของสวนดุสิต-กรวิโกพลนั้นย่อมหมายความว่ารูปร่างหน้าตาที่ดึงดูดใจของภรรยา (Richmond-Abbott, 1992 : 187-189) ไม่ได้วิ่งรอยไปตามอายุที่มากขึ้น ดังนั้นความรักที่สามีมีให้แก่ภรรยาจึงไม่ได้ลดลงแต่อย่างใด ทำให้ภร่ายังคงมีอำนาจในบ้านแม้ว่าตนจะมีอายุมากขึ้นก็ตาม นั่นคือคู่สมรสในแต่ละครอบครัวได้ตระหนักถึงอุดมการณ์แห่งความเท่าเทียมกันระหว่างสามีและภรรยาผ่านทางสื่อสารมวลชนต่างๆ และอาจเป็นเพราะภาวะทางเศรษฐกิจที่เรื้อรังในปัจจุบันทำให้คู่สมรสไม่ได้ให้ความสนใจต่อเรื่องดังกล่าวนี้ หากแต่ช่วยกันทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวมากกว่า

สมมุติฐานข้อที่ 4 ความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพของคู่สมรสมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

สมมุติฐานข้อที่ 5 ความต่างกันของรายได้ของคู่สมรสมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

ทั้งสมมุติฐานข้อที่ 4 และ 5 ต่างพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการจำแนกความแตกต่างของอำนาจในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนของเบลลา (Blau, 1964, quoted in, Ritzer, 1992 : 439-443) นั่นคือ ถ้าสามีหรือภรรยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีทรัพยากรซึ่งในที่นี้คือเกียรติภูมิแห่งอาชีพหรือรายได้สูงหรือมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง อำนาจในครอบครัวก็จะตกอยู่กับฝ่ายนั้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชอร์ดูรี (Chowdhury, 1992 : 3051-A) ที่ได้ศึกษาเรื่อง "การศึกษา, การทำงาน และชีวิตของสตรี: การศึกษาเป็นการเพิ่มอำนาจและความเป็นอิสระแก่สตรีหรือไม่" (Education, work and women's lives: Does education provide women with power and autonomy?) ซึ่งผลการศึกษา

พบว่าแม้การศึกษาจะไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่ออำนาจและความเป็นอิสระของสตรี แต่การที่สตรีได้รับการศึกษาก็สามารถเพิ่มความสามารถของเธอในการควบคุมชีวิตตัวเอง ซึ่งประกอบด้วยการจัดการบ้านเรือน, ช่วงเวลาของการพักผ่อน, การศึกษาของบุตร, สุขภาพอนามัย, การคุมกำเนิด, การสร้างครอบครัวเดี่ยว, ความเข้าใจของคู่สมรส, และการลดความรุนแรงภายในครอบครัว นอกจากนี้การศึกษายังทำให้สตรีสามารถเพิ่มผลผลิตในการทำงานและรับทราบสิทธิต่างๆ ที่ตนพึงมี และยังสามารถคล้องกับผลการวิจัยของอัจฉรา นวจินดา และคณะ (2527 : 467-502) ที่ศึกษาเรื่อง "การใช้เวลากับการพัฒนาสตรีในครอบครัวเกษตรกรไทย" โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาและแนวทางการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการพัฒนาสตรีในครอบครัวเกษตรกรไทย ซึ่งผลการศึกษาข้อหนึ่งพบว่าความเพียงพอของรายได้กับระดับการมีส่วนร่วมตัดสินใจในครอบครัวของแม่บ้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก

สมมุติฐานข้อที่ 6 ลักษณะของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงผกผันต่อโครงสร้างอำนาจของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และยังขัดแย้งกับแนวความคิดของคอลลินส์ (Collins, 1975 : 281-282) ที่ว่าความเป็นปึกแผ่นทางเชื้อสายเป็นตัวชี้อำนาจของฝ่ายนั้นๆ ในครอบครัว นั่นคือถ้าเป็นครอบครัวเดี่ยวสามีก็จะกุมอำนาจในครอบครัวไว้ แต่ถ้าเป็นครอบครัวขยายอำนาจของสามีก็จะถูกลดทอนลงมากอยู่กับฝ่ายภรรยาเนื่องจากความเกรงใจที่สามีมีต่อญาติผู้ใหญ่ที่อยู่ร่วมในครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งผลการวิจัยออกมามีขัดแย้งกับแนวความคิดของคอลลินส์แสดงให้เห็นว่าในครอบครัวเดี่ยวภรรยาเริ่มที่จะควบคุมอำนาจไว้ได้โดยไม่ต้องอาศัยญาติเป็นที่พึ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมปัจจุบันเปิดโอกาสให้ฝ่ายหญิงออกไปทำงานนอกบ้านทำให้มีรายได้ส่วนหนึ่งมาจุนเจือครอบครัวและรับรู้ถึงสิทธิต่างๆ ที่ตนพึงมีพึงได้เช่นเดียวกับฝ่ายชายนั่นเอง ในทางกลับกันครอบครัวขยายกลับเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้ญาติผู้ใหญ่เข้ามาแทรกแซงความสัมพันธ์ของคู่สมรสในลักษณะที่สนับสนุนการใช้อำนาจของสามีแม้ว่าภรรยาจะเปลี่ยนแปลงสภาพและบทบาทของตนตามที่กล่าวมาข้างต้นก็ตาม

สมมุติฐานข้อที่ 7 ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อจำนวนบุตรเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

ผลการวิจัยพบว่า ชาติพันธุ์ของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อจำนวนบุตรเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทางศาสนาที่แตกต่างกันระหว่างครอบครัวชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยเฉพาะในครอบครัวชาวไทยมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามที่หลักศาสนาห้ามไม่ให้ใช้วิธีการคุมกำเนิดแบบวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน (อิสลามกับการวางแผนครอบครัว, 2524 : 27) ทำให้ครอบครัวชาวไทยมุสลิมมีบุตรมากกว่าครอบครัวชาวไทยพุทธซึ่งไม่ได้ห้ามเรื่องนี้ โดยอิสลามถือว่าการมีบุตร

มากหรือน้อยหรือไม่มีบุตรเลยนั้น ไม่อยู่ในอำนาจของผู้ใดที่จะมากำหนดเองได้ อีกทั้งจะมากำหนดว่าควรจะมีบุตรจำนวนกี่คนก็ไม่ใช่น้ำหนักของผู้นั้น หากแต่เป็นความรับผิดชอบของสามีและภรรยาในแต่ละครอบครัวเป็นหลัก

สมมุติฐานข้อที่ 8 ระยะเวลาตั้งครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อลักษณะของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

ผลการวิจัยพบว่าระยะเวลาตั้งครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อลักษณะของครอบครัวเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่าถ้าครอบครัวมีระยะเวลาการสมรสนาน ลักษณะของครอบครัวก็มีแนวโน้มที่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะค่าครองชีพที่สูงทำให้ครอบครัวต้องรับผิดชอบมากขึ้นถึงยังคงสภาพเป็นครอบครัวขยายอยู่ ครอบครัวที่สมรสกันมานานจึงต้องหาทางลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวลงซึ่งวิธีหนึ่งที่ทำได้คือการแปรสภาพจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว

สมมุติฐานข้อที่ 9 ความต่างกันของระดับการศึกษาของคู่สมรสมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความต่างกันของรายได้ของคู่สมรสเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

สมมุติฐานข้อที่ 10 ความต่างกันของระดับการศึกษาของคู่สมรสมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความต่างกันของเกียรติภูมิแห่งอาชีพของคู่สมรสเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ

ทั้งสมมุติฐานข้อที่ 9 และ 10 ต่างพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่าด้วยตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคม (socio-economic variables) ของบุคคล (Nachmias, 1979 : 640-652 ; Weiner and Eckland, 1979 : 911-928 ; Ross, Mirowsky, and Ulbrich, 1983 : 670-682 ; Hirschman and Wong, 1984 : 584-607) กล่าวคือปัจจัยทางด้านการศึกษาระดับสูงส่งผลถึงระดับของเกียรติภูมิแห่งอาชีพ และรายได้ของบุคคล นั่นคือในครอบครัวที่สามีมีระดับการศึกษาสูงกว่าภรรยา สามีก็จะมีเกียรติภูมิแห่งอาชีพและระดับรายได้สูงกว่าภรรยาตามไปด้วย ในทางกลับกันครอบครัวที่ภรรยา มีระดับการศึกษาสูงกว่าสามี ภรรยา ก็จะมีเกียรติภูมิแห่งอาชีพและระดับรายได้สูงกว่าสามีเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะที่ควรกล่าวถึงอยู่ 2 ประการดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในแง่ของการใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยที่ปรากฏชี้ให้เห็นว่าไม่มีปัจจัยใดเพียงปัจจัยเดียวที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัวได้อย่างครบถ้วน หากแต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายประการคือ ชาติพันธุ์ ถิ่นที่อยู่หลัง

การสมรส ระยะเวลาตั้งครอบครัว เกียรติภูมิแห่งอาชีพ รายได้ และลักษณะของครอบครัว ดังนั้นการที่จะเข้าใจปรากฏการณ์นี้ได้เราจึงต้องมองความสัมพันธ์นี้ในภาพรวมให้เห็นทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม เช่นเดียวกับเงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างสามีและภรรยานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่ง โดยปัจจัยเหล่านี้ได้เชื่อมต่อกันเป็นเส้นโยง (web) และแต่ละปัจจัยก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งขององค์ประกอบทั้งหมด นั้นย่อมหมายความว่า การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในครอบครัว ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอื่น เนื่องมาจากการใช้อำนาจของฝ่ายหนึ่งที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งต้องแก้ไขในหลายประการและเป็นไปตามบริบทของแต่ละสังคมโดยมีประเด็นหลักอยู่ที่เรื่องของบรรทัดฐานทางสังคม และทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายเป็นเจ้าของ การแก้ไขปัญหาที่จุดใดจุดหนึ่งเพียงจุดเดียวจึงไม่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จที่แท้จริงได้

2. ข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เก็บรวบรวมจากครอบครัวชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ดังนั้นผลลัพธ์จากการวิจัยจึงยังไม่สามารถนำไปอ้างอิงกับประชากรกลุ่มอื่นๆ ได้ ฉะนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรนำตัวแบบเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมาไปทดสอบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ชาวเขาเผ่าต่างๆ และชาวไทยกลุ่มอื่นๆ ต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม

2.2 ในการสร้างตัวแบบขึ้นมาเพื่อทดสอบนี้ผู้วิจัยอาศัยกลุ่มแนวคิดทฤษฎีหลักๆ เพียงสามกลุ่ม คือ บรรทัดฐานทางสังคม ทรัพยากร และบริบทของครอบครัว ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์การใช้อำนาจระหว่างสามีและภรรยาในแต่ละครอบครัวได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งตัวแบบที่สร้างขึ้นมา ก็เป็นเพียงตัวแบบเชิงสาเหตุแบบไม่ย้อนกลับ ซึ่งปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นจริงนั้นอาจซับซ้อนมากเกินกว่า การพิจารณาเพียงที่กล่าวมา ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรนำแนวคิดทฤษฎีอื่นๆ ที่น่าสนใจเข้ามาพิจารณาในตัวแบบเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเลือกใช้ตัวแบบเชิงสาเหตุแบบย้อนกลับเข้ามาในการศึกษาก็เป็นได้

2.3 การศึกษานี้พิจารณาเพียงความสัมพันธ์เชิงการใช้อำนาจระหว่างสามีและภรรยาในครอบครัว ซึ่งหน่วยในการวิเคราะห์เป็นเพียงระดับครอบครัว ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเลื่อนระดับการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจให้มีหน่วยของการวิเคราะห์ที่สูงขึ้น